

מערך התאמות לתלמידים עם מוגבלות בפעילויות חוץ ופנים מוסדיות

מסמך זה מרכז עקרונות ודוגמאות להתאמות בפעילויות חוץ ופנים מוסדיות עבור תלמידים עם מוגבלויות. הצוות החינוכי יבחן את נחיצותן בהתאם לאופי הפעילות ועל סמך היכרותם את יכולותיו וצרכיו של התלמיד, תוך קיום שיח ושותפות עם התלמיד וההורה.

עקרונות כלליים לבניית התאמות הנגשה:

- בתחילת שנת הלימודים יתבצע מיפוי ואפיון ההנגשה עבור כלל התלמידים הזקוקים לכך במוסד החינוכי.
- בתחילת שנת הלימודים ולאורך השנה בהתאם לצורך, יתקיים שיח משותף עם התלמיד והוריו בנוגע לרצונות, תפיסות והתאמות נדרשות.
- בעת בניית מסלול הטיול או הפעילות יש להתייחס למוגבלות ולרמת התפקוד של התלמיד ולהקפיד על שמירה על כבודו ופרטיותו של התלמיד.
- הקפדה על השתתפות התלמיד עם בני כיתתו ככל הניתן בכל שלבי הפעילות: הכנה, נסיעה, פעילות, לינה, סיכום ועוד.
- בעת בחירת ההתאמות הנדרשות לתלמיד יש להתייעץ עם מומחה התחום מטעם המתי"א/המרכז המחוזי לתלמידים כו"ח.

פירוט ההתאמות בפעילויות חוץ ופנים מוסדיות:

תחום	עיקרון	דוגמאות/פירוט
תכני הטיול/ הפעילות	התייחסות מכבדת לגיל התלמיד בכל רמת תפקוד	• התאמת התכנים לגיל הכרונולוגי של התלמיד.
	הטרמה	• הצגת מידע אודות סדר היום לפני הטיול ובמעבר בין פעילויות במהלך הטיול, הסבר בע"פ או בכתב באופן מותאם על סדר היום הצפוי ופרופיל הסיור (קובץ וורד נגיש, דף ברייל, פישוט לשוני וכדומה). • הוספת תכנים נדרשים להשלמת הידע לקראת הטיול. • לכל תלמיד תפקיד - בשיתוף התלמיד ובמידת הצורך הכנתו למילוי התפקיד. • הצגת תכני הטיול באמצעים שונים כמו: תקציר (במידת הצורך בפישוט לשוני), סיור וירטואלי, תמונות דגמים ועוד. • שיח על אתגרים צפויים ופתרונות אפשריים, מומלץ גם במפגש טיפולי אם יש. • התנסות מוקדמת בעזרים כמו: גישון ומערכת הגברה.
	בחינת התאמת התכנים והיקפם	• התאמת מספר הנושאים/הפעילויות למאפייני התלמידים וצמצום במידת הצורך. • בחירת נושאים להעמקה לצד נושאים להתייחסות קצרה. • התאמת אורך ההדרכה ליכולות הקשב.
	הקשר לתוכנית הלימודים החינוכית הרחבה	• תכנון ויישום תכנית חינוכית הכוללת ערכים וכישורים: התארגנות, התמצאות, התבוננות, שמירת טבע וסביבה, בטיחות וביטחון ועוד. • הקשר בין תכני הטיול/הפעילות לתכנים הנלמדים בשגרה.
	שימוש בהתאמות, עזרים דגשים במהלך ההדרכה	• הנגשה קולית של הנאמר באמצעות מערכת הגברה נישאת, • אצל תלמיד כו"ח המשתמש במערכת שידור ישיר ממיקרופון מרוחק (FM), רוג'ר וכיו"ב), שימוש במערכת האישית. • הקראה, סיור וירטואלי, שימוש במחשב ועוד. • פישוט לשוני של התכנים, שימוש בתקשורת תומכת חלופית (תת"ח) ועוד.

תחום	עיקרון	דוגמאות/פירוט
		- הנגשה חזותית: צבעים ניגודיים, אותיות גדולות, כתוביות בסרטונים, כתב ברייל ועוד. - המחשת התכנים באמצעים חזותיים כמו: תמונות, דגמים וסרטונים. - תיאור מילולי של אמצעי חזותי לא מילולי עבור תלמיד עם מוגבלות בראייה: - תיאור ממוקד וקצר ללא פרשנות, דיוק ופשטות - תיאור מהכלל אל הפרט - חלוקת התיאור למנות קטנות - הדגשת כיוונים ומרחקים - תיאור מקומות באופן ספציפי ועוד. - הסברה ותיווך המשימות הנדרשות בהתאם לצורך כולל הקראתן.
הנגשה טכנולוגית	שימוש בטכנולוגיות מסייעות	- תת"ח (תקשורת חלופית תומכת). - הנגשה קולית של הנאמר באמצעות מערכת הגברה נישאת - אצל תלמיד כו"ח המשתמש במערכת שידור ישיר ממיקרופון מרוחק (FM, רוג'ר וכיו"ב), שימוש במערכת האישית.
אפשרויות למסלולים ואתרים מונגשים	אתרים מונגשים ומותאמים	- גישה נגישה פיזית לפעילות במידת האפשר. - ערכות הגברה ותמלול או טקסט מוקרן. - אתרים עם מידע חזותי, כתוביות בברייל ותיאור מילולי בכתב/בשמע לצד המוצגים. - סרטים עם כתוביות ו/או עם תיאור מילולי.
	מסלול מותאם ומונגש	- בחירת מסלול מונגש במידת האפשר. - פיצול מסלול או חלוקת מסלול לשני חלקים. - שימוש בנגישות. - שימוש בהקפצות באמצע המסלול.
	אתרי לינה מונגשים	- כאשר הלינה הנה בחדרים יש לדאוג עבור תלמיד עם מוגבלות פיזית, בהתאם לצורך, לחדר עם דרכי גישה נגשים, מרחב החדר מותאם וקיים חדר שירותים ורחצה נגשים. - כאשר הלינה הנה לינת שטח יש לדאוג עבור תלמיד עם מוגבלות פיזית, בהתאם לצורך, לתנאי לינה מותאמים לצרכיו בשטח. - לתלמיד עם מוגבלות בראייה: הקפדה על אפשרות התניידות ללא מכשולים ותאורה מוגברת לתלמידים המתמודדים עם עיוורון לילה. - לתלמיד עם מחלה נדירה כאשר נדרש עבורו טיפול רפואי פולשני ניתן להזמין חדר ללינה נפרדת עבורו ו/או עבור המלווה.
	בחירה עם התלמיד את מיקומו בשלבים שונים של הטיול	- ישיבה באוטובוס קרוב לחברים/למלווה. - לינת התלמיד. - בחינת הצורך במיקום שקט או יציאה מפעילות לוויסות חושי ורגשי במידת האפשר. - במהלך הדרכה: - ישיבה קרוב למדריך או לאמצעי ההמחשה - מקום ללא סנוור לתלמידים עם מוגבלות בראייה ו/או בשמיעה - ישיבה בצל לתלמידים עם רגישות לשמש - מקום מאפשר קשב וסינון רעשים - בעת הארוחה: - מקום ישיבה מותאם לתלמיד הרגיש לריחות - שולחן המאפשר ישיבה עם כסא גלגלים בזמן הארוחה - מקום עם שקע לתלמיד הזקוק להזנה מלאכותית

תחום	עיקרון	דוגמאות/פירוט
טיפול בפרט	ליווי על ידי מבוגר	• לתלמיד עם סייע/ת אישית קבועה: בחינה מבעוד מועד שיכולה להשתתף ובמידת הצורך פנייה לרשות בבקשה לליווי חלופי. • לתלמיד ללא סייע/ת בשגרה: בחינה מבעוד מועד לגבי הצורך בליווי ואיתור אדם מתאים מצוות בית הספר, מתנדבים בקהילה, כוח אדם מטעם הרשות ועוד. • איתור מלווים לנגישון • אין להתנות את השתתפות התלמיד בליווי הוריו או מי מטעמם.
	טיפול תרופתי	• שמירה על התרופות ו/או תוספי/תחליפי מזון ושימוש בהם על פי הנחיות רפואיות. • מתן טיפול תרופתי בהתאם להנחיות חוזר מנכ"ל.
	טיפול פולשני	• היערכות לביצוע הטיפול הפולשני במהלך הפעילות, בהתאם להנחיות ותוך שמירה על כבוד ופרטיות. • עדכון על מועד הפעילות/הטיפול לזכיון נותן השירות לפחות חודשיים לפני מועד הפעילות.
	שירותים	• תאי שירותים נגישים לשטח עבור תלמיד עם מוגבלות פיזית. • מקום ייעודי לטיפול אישי תוך שמירה על כבוד ופרטיות.
	תזונה	• תיאור מילולי של מרכיבי הארוחה והתפריט. • גמישות והתאמה בשעת הארוחה.
	כניסה למים	• היערכות מבעוד מועד לאופן השתתפותם של תלמידים עם מוגבלות אשר משתמשים בשגרה באמצעי הנגשה אישיים: מכשיר שמיעה, אמצעי תת"ח ועוד. • מינוי אחראי להסרה ולשמירה של אמצעים אלו ולאופן התקשורת עם התלמיד במהלך הפעילות.
הדרכה לצוות	הדרכה לבעלי התפקידים הרלוונטיים	• הדרכה מבעוד מועד ובמהלך הפעילות, תוך שמירה על פרטיות התלמיד, עבור צוותים שאינם מכירים את התלמיד או אינם עובדים עמו בשגרה: ○ מדריך הטיול ○ מורה מלווה שלא מכיר את התלמיד ○ מלווה צמוד שאינו הסייע/ת הקבוע/ה של התלמיד. • הדרכה בנושא תיאור מילולי לתלמיד עם עיוורון בתיאום עם המורה התומך בתלמידים עם מוגבלות בראיה ועיוורון.